

8.5.2019

VALTIONEUVOSTON ASETUS RAHANPESUN JA TERRORISMIN RAHOITTAMISEN ESTÄMISESTÄ ANNETUSSA LAISSA TARKOITETUISTA MERKITTÄVISTÄ JULKISISTA TEHTÄVISTÄ

1 Johdanto

Rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä annetun lain (444/2017), jäljempänä *rahanpesulaki*, 1 luvun 4 §:n 11 kohta sisältää poliittisesti vaikutusvaltaisen henkilön (eng. *Politically Exposed Person, PEP*) määritelmän. Määritelmän mukaan poliittisesti vaikutusvaltaisella henkilöllä tarkoitetaan luonnollista henkilöä, joka toimii tai on toiminut julkisessa tehtävässä valtionpäämiehenä, hallituksen päämiehenä, ministerinä, vara- tai apulaisministerinä (kohta a), parlamentin jäsenenä (kohta b), poliittisten puolueiden johtaelinten jäsenenä (kohta c), ylimpien tuomioistuinten, perustuslakituomioistuimen tai muun vastaavan oikeuselimen jäsenenä, jonka päätöksiin ei voida, poikkeustapauksia lukuun ottamatta, hakea muutosta (kohta d), tilintarkastustuomioistuimen ja valtiontalouden tarkastusvirastoa vastaavan valtion varainhoitoa tarkastavan ylimmän päättävän elimen jäsenenä (kohta e), keskuspankin johtokunnan jäsenenä (kohta f), suurlähettiläänä tai asiainhoitajana (kohta g), puolustusvoimissa vähintään kenraalikuntaan kuuluvana upseerina (kohta h), valtion kokonaan omistaman yrityksen hallinto-, johto- ja valvontaelimen jäsenenä (kohta i) tai kansainvälisten yhteisöjen johtajana, varajoh-tajana ja hallituksen jäsenenä (kohta j)).

Määritelmä perustuu Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviin (EU) 2015/849 rahoitusjärjestelmän käytön estämisestä rahanpesuun tai terrorismin rahoitukseen Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) N:o 648/2012 muuttamisesta sekä Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2005/60/EY ja komission direktiivin 2006/70/EY kumoamisesta, jäljempänä *neljäs rahanpesudirektiivi*, 3 artiklan 9 kohtaan.

Ehdotettu asetus on osa Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin (EU) 2018/843 rahoitusjärjestelmän käytön estämisestä rahanpesuun tai terrorismin rahoitukseen annetun direktiivin (EU) 2015/849 ja direktiivien 2009/138/EY ja 2013/36/EU muuttamisesta, jäljempänä *muutosdirektiivi*, kansallista voimaannpanoa. Valtiovarainministeriö julkaisi 22 päivänä toukokuuta 2017 arviomuistion ja 14 päivänä kesäkuuta 2018 luonnoksen hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi pankki- ja maksutilien valvontajärjestelmästä ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi (HE 167/2018 vp), jäljempänä *esitysluonnos*. Arviomuistion ja esitysluonnoksen lausuntokierroksilla osa lausunnonantajista kannatti ehdotusta valtioneuvoston asetuksella säädettävistä poliittisesti vaikutusvaltaisten henkilöiden merkittävistä julkisista tehtävistä.

Asetuksenantovaltuus sisältyy esitysluonnoksen rahanpesulain muuttamisesta annetun lain 1 luvun 4 §:n uuteen 2 momenttiin, jonka mukaan valtioneuvoston asetuksella annetaan tarkemmat säännökset rahanpesulaissa tarkoitetuista merkittävistä julkisista tehtävistä. Ehdotettu asetus olisi yksityiskohtaisempi kuin aiemmin voimassa olleen rahanpesulain (503/2008) nojalla annettu valtioneuvoston asetus rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä ja selvittämisestä (616/2008) (kumottu), jossa säädettiin muun muassa poliittisesti vaikutusvaltaisesta henkilöstä.

Asetuksella saatettaisiin kansallisesti voimaan muutosdirektiivin uusi 20 a artikla, jonka 1 kohdan mukaan kunkin jäsenvaltion on laadittava ja pidettävä ajan tasalla luettelo nimenomaisista tehtävistä, joita kansallisten lakien, asetusten ja hallinnollisten määräysten mukaan pidetään 3 artiklan 9 alakohdassa tarkoitettuina merkittävinä julkisina tehtävinä. Asianomaisten jäsenvaltioiden on pyydettävä niihin akkreditoituja kansainvälisiä järjestöjä laatimaan ja pitämään ajan

tasalla luettelo 3 artiklan 9 alakohdassa tarkoitetuista merkittävistä julkisista tehtävistä kyseisessä kansainvälisessä järjestössä. Kyseiset luettelot on lähetettävä komissiolle, ja ne voidaan julkistaa.

Akkreditoinnilla tarkoitetaan tässä yhteydessä kansainvälisen järjestön pätevyyden toteamista yhdenmukaisten kansainvälisten tai eurooppalaisten arviointiperusteiden mukaisesti.

Merkittävien julkisten tehtävien arviointiin sovellettavat perusteet

Merkittävässä julkisessa tehtävässä olevat henkilöt työskentelevät johtoasemassa. Keskitason tai sitä alemman tason tehtävissä toimivat henkilöt eivät ole poliittisesti vaikutusvaltaisia henkilöitä. Joissain tilanteissa tällaiset henkilöt voivat kuitenkin hoitaa julkisia merkittäviä tehtäviä esimerkiksi toimiessaan sijaisena poliittisesti vaikutusvaltaisen henkilön loman tai poissaolon aikana. Asetusta ei siten pääsääntöisesti sovellettaisi poliittisesti vaikutusvaltaisten henkilöiden sijaisena toimiviin henkilöihin, ellei jäljempänä muuta säädetä. Tilanteet, joissa muu kuin poliittisesti vaikutusvaltainen henkilö hoitaa julkista merkittävää tehtävää väliaikaisesti, voitaisiin kuitenkin ottaa huomioon asiakkaan riskiarvioinnissa rahanpesulain 3 luvun 1 §:n 2 momentin mukaisesti riskiluokitusta nostavana tekijänä.

Suorittaessa asiakkaan tuntemista osa arviointiin käytettävistä tiedoista saadaan tyypillisesti asiakkaan itsearvioinnin perusteella. Riskiarvioinnin sitä edellyttäessä informaatiota voidaan tarpeen mukaan etsiä kuitenkin myös muista tietolähteistä, kuten erilaisista tietokannoista paremman kokonaiskuvan muodostamiseksi.

Arvioitaessa sitä onko henkilö poliittisesti vaikutusvaltainen, huomioon tulisi ottaa myös taloudellisen yhteistyön ja kehityksen järjestö OECD:n alaisen hallitusten välisen toimintaryhmän *Financial Action Task Forcen*, jäljempänä *FATF*, suositukset merkittävien julkisten tehtävien arviointiperusteista. Suositusten mukaan huomiota tulee kiinnittää esimerkiksi kulloisenkin jäsenvaltion kokoon (esim. asukasmäärä ja budjetti), kyseessä olevan valtion julkishallinnon tai kansainvälisen yhteisön toimintaperiaatteisiin, valtuuksiin ja velvoitteisiin, jotka liittyvät kulloiseenkin julkisen tehtävän hoitamiseen sekä muihin osana riskiarviointia oleviin tekijöihin (FATFin suositukset 12 ja 22, 2013 s. 11).

Poliittisesti vaikutusvaltaisiin henkilön asema säilyy henkilöllä vuoden sen jälkeen, kun henkilö on lopettanut merkittävässä julkisessa tehtävässä toimimisen, kuten rahanpesulain 3 luvun 13 §:n 4 momentissa tarkemmin säädetään.

Poliittisesti vaikutusvaltaisen henkilön läheinen ja yhtiökumppani sekä tehostettu valvonta

Merkittävän julkisen tehtävän hoitaminen on sidottu poliittisesti vaikutusvaltaisen henkilön asemaan. Mikäli henkilö on nimitetty hoitamaan merkittävää julkista tehtävää, saa henkilö myös poliittisesti vaikutusvaltaisen henkilön aseman. Nimitys ja tehtävä johtavat myös poliittisesti vaikutusvaltaisten henkilön läheisten, yhtiökumppaneiden sekä tosiasiallisten edunsaajien aseman arviointiin rahanpesulain 3 luvun 13 §:n 3 momentissa tarkemmin säädettyllä tavalla. Tosiasiallisella edunsaajalla tarkoitetaan rahanpesulain 1 luvun 5 §:ssä tarkoitettua yhteisön tosiasiallista edunsaajaa ja 6 §:ssä tarkoitettua ulkomaisen trustin tosiasiallista edunsaajaa. Asiakassuhteen solmiminen edellyttää ilmoitusvelvolliselta tehostettuja toimenpiteitä, jos asiakkaana on poliittisesti vaikutusvaltainen henkilö, tällaisen henkilön perheenjäsen tai henkilö, jonka tiedetään olevan poliittisesti vaikutusvaltaisen henkilön yhtiökumppani.

Rahanpesulain 3 luvun 13 §:n 3 momentin mukaan ilmoitusvelvollisen ylemmän johdon on tällaisissa tilanteissa ensinnäkin hyväksyttävä asiakassuhteen aloittaminen (kohta 1). Lisäksi ilmoitusvelvollisen on toteutettava asianmukaiset toimenpiteet saadakseen selvityksen sellaisen varallisuuden ja varojen alkuperästä, jotka liittyvät kyseiseen asiakassuhteeseen tai liiketoimeen.

(kohta 2). Ilmoitusvelvollisen on myös järjestettävä tehostettu jatkuva asiakassuhteen seuranta (kohta 3).

Poliittisesti vaikutusvaltaisten henkilöiden riskiarvioinnista ja riskin suuruudesta säädetään tarkemmin rahanpesulaissa sekä rahanpesulain nojalla annetuissa valtioneuvoston asteuksissa.

2 Täytäntöönpano Ruotsissa ja kansainväliset suositukset

Täytäntöönpano Ruotsissa

Ruotsissa poliittisesti vaikutusvaltaista henkilöä koskevat säännökset löytyvät rahanpesulaista (2017:630) (*Lag om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism*). Rahanpesulain 1 luvun 8 § sisältää poliittisesti vaikutusvaltaisen henkilön määritelmän. Määritelmä vastaa pitkälti Suomessa rahanpesulain 1 luvun 4 §:n 11 kohdassa olevaa kotimaista poliittisesti vaikutusvaltaisen henkilön määritelmää.

Ruotsissa muutosdirektiivin kansallisesta voimaannpanosta annetun muistion (*Genomförande av 2018 års ändringsdirektiv till EU:s fjärde penningtvättsdirektiv*) mukaan kansalliseen lainsäädäntöön on tehtävä lainsäädäntömuutoksia muutosdirektiivin uuden 20 a artiklan 1 kohdan nojalla. Kohdan mukaan jäsenvaltioiden on pyydettävä kutakin alueillaan akkreditoitua kansainvälistä järjestöä laatimaan ja pitämään ajan tasalla luettelo merkittävistä julkisista tehtävistä kyseisessä kansainvälisessä järjestössä 3 artiklan 9 alakohdan soveltamiseksi. Koska voimassa olevan ruotsalainen lainsäädäntö ei sisällä tällaista kansainvälisiin yhteisöihin kohdistuvaa velvoitetta, tulee rahanpesulakiin tehdä tältä osin vaadittavat lakimuutokset. Muistiossa ei sen sijaan ehdoteta kansallisia lainsäädäntötoimia merkittävien julkisten tehtävien tarkemman yksilöinnin osalta. Nykyisen rahanpesulaissa olevan poliittisesti vaikutusvaltaisen henkilön määritelmän katsotaan kattavan artiklan vaatimukset. Muistion lausuntokierros päättyi joulukuussa 2018 eikä merkittäviä julkisia tehtäviä ehdoteta täsmennettäväksi.

FATFin suositukset

FATF on vuonna 1989 perustettu kansainvälinen rahanpesun ja terrorismin rahoituksen torjumiseen keskittyvä toimintaryhmä. FATF toimii OECD:n yhteydessä ja sen tarkoituksena on mm. arvioida jäsenmaiden lainsäädäntöä ja viranomaisten toimintaa arviointi- ja seurantaraporttien avulla. Lisäksi se julkaisee kansainvälisiä standardeja ja suosituksia mm. rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen torjumiseksi. Helmikuussa 2012 FATF julkaisi uudistetut kansainväliset standardit rahanpesun ja terrorismin rahoituksen estämisestä (*International Standards on Combating Money Laundering and the Financing of Terrorism & Proliferation the FATF Recommendations*). Standardien suositukset 12 ja 22 sisälsivät poliittisesti vaikutusvaltaisen henkilön tunnistamista koskevaa ohjeistusta ja toimintasuosituksia. Kesäkuussa 2013 FATF julkaisi standardien suosituksia 12 ja 22 koskevan erillisen ohjeistuksen niiden tarkemmasta soveltamisesta (*FATF Guidance – Politically Exposed Person (recommendations 12 and 22)*).

Suomi on ollut FATFin jäsen vuodesta 1991 alkaen. Osana jäsenyyttä Suomi on sitoutunut noudattamaan FATFin asettamia suosituksia. Viimeisin Suomea koskeva arviointiraportti julkaisiin vuonna 2007 ja seurantaraportti vuonna 2013. Uuden maa-arvion odotetaan valmistuvan vuonna 2019. Suosituksissa linjattuja arviointiperusteita on suositeltavaa käyttää suoritettaessa arviointia merkittävistä julkisista tehtävistä.

3 Asetus

1 § Soveltamisala

Asetuksen 1 §:n 1 momentissa säädettäisiin asetuksen soveltamisalasta. Asetus koskisi rahanpesulain 1 luvun 4 §:n 11 kohdassa tarkoitettujen poliittisesti vaikutusvaltaisten henkilöiden merkittäviä julkisia tehtäviä.

Merkittävissä julkisissa tehtävissä olevat henkilöt työskentelevät johtotehtävissä. Asetusta ei sovellettaisi sellaisiin henkilöihin, jotka työskentelevät keskitason tai sitä alemman tason tehtävissä. Asetusta sovellettaisiin myös muissa valtioissa kuin Suomessa merkittävissä julkisissa tehtävissä työskenteleviin henkilöihin.

Asetuksessa listatut tehtävät johtavat aina poliittisesti vaikutusvaltaisen henkilön asemaan. Asetusta ei kuitenkaan ole pidettävä siinä määrin tyhjentävänä, etteikö myös jokin muu kuin asetuksessa listattu tehtävä voisi olla julkisesti merkittävä. Arvioitaessa sitä onko tehtävä merkittävä julkinen tehtävä, tulisi ottaa huomioon FATFin suositukset. Suositusten mukaan huomiota tulee kiinnittää kulloisenkin jäsenvaltion kokoon (esimerkiksi asukasmäärä ja budjetti), kyseessä olevan valtion julkishallinnon tai kansainvälisen yhteisön toimintaperiaatteisiin, valtuuksiin ja velvoitteisiin, jotka liittyvät kulloisenkin julkisen tehtävän hoitamiseen sekä muihin tekijöihin, jotka ovat osa riskiarviointia. (FATFin suositukset 12 ja 22, 2013 s. 11)

FATFin suositusten lisäksi Euroopan talousalueen valtioissa työskentelevien poliittisesti vaikutusvaltaisten henkilöiden arvioinnissa voitaisiin ottaa huomioon muutosdirektiivin 20 a artiklan nojalla Euroopan unionin komissiolle toimitetut listaukset kussakin valtioissa merkittäviksi julkisiksi tehtäviksi katsotuista toimista. Tehtävän julkisen merkittävyyden arvioinnin tulisi perustua kokonaisarviointiin.

2 § Valtionpäämies, hallituksen päämies, ministeri ja vara- tai apulaisministeri

Asetuksen 2 §:ssä säädettäisiin rahanpesulain 1 luvun 4 §:n 11 kohdan a alakohdassa tarkoitettua valtionpäämiehestä, hallituksen päämiehestä, ministeristä ja vara- tai apulaisministeristä. Suomessa tällaisia henkilöitä olisivat perustuslain (731/1999) 5 luvussa tarkoitettut tasavallan presidentti, pääministeri ja ministeri (kohta 1).

Suomessa ei ole vara- tai apulaisministereinä toimivia henkilöitä. Vastaavissa tehtävissä toimivia henkilöitä ovat valtioneuvostosta annetun lain (175/2003) 6 §:ssä tarkoitettut pääministerin tai ministerin henkilökohtaisena avustajana toimivat poliittiset valtiosihteerit (kohta 2).

Asetusta sovellettaisiin myös Ahvenanmaan itsehallintolain (1144/1991) 3 luvussa tarkoitettuun maakunnan hallituksen jäsenen tehtäviin ja 8 luvussa tarkoitettuun maaherran tehtäviin (kohta 3).

Pykälän soveltamisalan ulkopuolelle jäisi esimerkiksi valtiosihteerin nimikettä käyttävä henkilö silloin, kun sillä viitataan ministeriön ylimpänä virkamiehenä toimivaan henkilöön. Muita virkamiestehtävissä toimivia johtohenkilöitä ovat esimerkiksi ministeriön kansliapäälliköt, alivaltiosihteerit, ministerin erityisavustajat, ministeriön osastopäälliköt ja ylijohtajat, joihin asetusta ei sovellettaisi.

3 § Parlamentin jäsen

Asetuksen 3 §:ssä säädettäisiin rahanpesulain 1 luvun 4 §:n 11 kohdan b alakohdassa tarkoitettua parlamentin jäsenestä. Parlamentin jäsen olisi lainsäädäntövaltaa käyttävän elimen jäsen. Suomessa parlamentin jäsenenä tarkoitettaisiin siten perustuslain 3 luvussa tarkoitettua eduskuntaan valittua kansanedustajaa (kohta 1), Ahvenanmaan itsehallintolain 3 luvussa tarkoitettua maakuntapäivien edustajaa (kohta 2) tai Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 14 artiklan 3 kohdassa tarkoitettua Euroopan unionin parlamentin jäsentä (kohta 3).

Asetusta ei sovellettaisi Ahvenanmaan itsehallintolain 1 luvussa tarkoitettuun Ahvenanmaan valtuuskunnan jäseneseen.

4 § Poliittisen puolueen johtoelimen jäsen

Asetuksen 4 §:ssä säädettäisiin rahanpesulain 1 luvun 4 §:n 11 kohdan c alakohdassa tarkoitettua poliittisen puolueen johtoelimen jäsenestä. Säännöksen 1 momentissa poliittisella puolueella tarkoitettaisiin puolerekisteriin puoluelain (10/1969) 2 §:n nojalla rekisteröityä yhdistystä. Säännöstä sovellettaisiin myös sellaisiin puolueisiin, joilla ei ole 3 §:n 1 kohdassa tarkoitettuja kansanedustajia.

Säännöksen 2 momentissa säädettäisiin poliittisen puolueen johtoelimen jäsenestä. Tällaisena henkilönä pidettäisiin yhdistyslain (503/1989) 6 luvun 35 §:ssä tarkoitettua yhdistyksen hallituksen puheenjohtajaa ja hallituksen jäsentä. Puheenjohtaja on tavallisesti rekisteröidyn puolueen puoluehallituksen puheenjohtaja, jolla tarkoitetaan puolueessa todellista päätösvaltaa käyttävää puoluejohtajaa. Hallituksen jäsen on tavallisesti puoluehallituksen jäsen. Puoluehallituksesta on ajoittain käytetty myös nimeä puoluevaltuusto tai puoluekomitea.

Säännöksen 3 momentissa säädettäisiin myös 2 momentissa tarkoitettujen jäsenten varajäsenistä. Siten esimerkiksi varapuheenjohtajan tai hallituksen varajäsenen tehtävät olisivat poliittisesti merkittäviä tehtäviä.

Säännöstä ei sovellettaisi puolueen ylimmän päättävän elimen eli puoluekokouksen jäseniin, joita ovat puolueen jäsenet. Säännöstä ei sovellettaisi myöskään puoluevaltuuskunnan tai puolueuuvoston jäseniin. Puoluevaltuuskunnan päätöksentekotoimivalta on tavallisesti puoluehallituksen toimivaltaa laajempi, mutta puoluekokouksen toimivaltaa suppeampi. Puoluevaltuuskunnassa voidaan hyväksyä esimerkiksi puolueen merkittävät poliittiset linjaukset tai periaatteelliset kannanotot.

Niin ikään säännöksen soveltamisalan ulkopuolelle jäisi puolueen puheenjohtajan tukena toimiva henkilö, josta käytetään vakiintuneesti nimitystä puoluesihteerin tai pääsihteerin, jos henkilö ei ole säännöksen 2 momentissa tarkoitettu poliittisen puolueen johtoelimen jäsen. Selvyiden vuoksi todetaan lisäksi, että säännöstä ei sovellettaisi eduskuntaryhmien puheenjohtajiin tai eduskuntapuolueen piirijärjestöjen, alue- ja kunnallisjärjestöjen taikka paikallis- tai apuyhdistysten johtohenkilöihin.

5 § Ylimpien tuomioistuinten, perustuslakituomioistuimen tai muun vastaavan oikeuselimen jäsen

Asetuksen 5 §:ssä säädettäisiin rahanpesulain 1 luvun 4 §:n 11 kohdan d alakohdassa tarkoitettujen ylimpien tuomioistuinten, perustuslakituomioistuimen tai muun vastaavan oikeuselimen jäsenistä, joiden päätöksiin ei voida poikkeustapauksia lukuun ottamatta hakea muutosta. Tällaisia henkilöitä olisivat Suomessa korkeimman oikeuden, korkeimman hallinto-oikeuden, työtuomioistuimen ja vakuutus oikeuden jäsenet.

Yleisten tuomioistuinten osalta tällaisia henkilöitä ovat korkeimmasta oikeudesta annetun lain (665/2005) 10 §:ssä tarkoitettu korkeimman oikeuden presidentti ja korkeimman oikeuden oikeusneuvos. Tuomarin vastuulla tuomioistuimen jäsenenä toimii myös sotilasasioissa sotilas oikeudenkäyntilain (326/1983) 10 §:n 3 momentissa tarkoitettu korkeimman oikeuden sotilasjäsen (kohta 1).

Hallintotuomioistuinten osalta tällaisia henkilöitä ovat korkeimmasta hallinto-oikeudesta annetun lain (1265/2006) 3 luvussa tarkoitettu korkeimman hallinto-oikeuden presidentti ja korkeimman hallinto-oikeuden oikeusneuvos. Tuomarin vastuulla tuomioistuimessa jäsenenä toimii myös korkeimmasta hallinto-oikeudesta annetun lain 3 luvussa tarkoitettu ympäristöasiantuntijaneuvos ja yli-insinöörineuvos (kohta 2).

Erityistuomioistuinten osalta tällaisia henkilöitä on vakuutusosoikeudessa ja työtuomioistuimessa. Työtuomioistuimen osalta tällaisella henkilöllä tarkoitettaisiin tuomioistuinlain (673/2016) 6 luvun 2 §:ssä tarkoitettua työtuomioistuimen presidenttiä ja työtuomioistuinneuvosta. Tuomarin vastuulla tuomioistuimessa toimii myös tuomioistuinlain 6 luvun 2 §:ssä tarkoitettu työtuomioistuimen asiantuntijajäsen (kohta 3).

Vakuutusosoikeudessa tällaisella henkilöllä tarkoitettaisiin tuomioistuinlain 7 luvun 2 §:ssä tarkoitettua ylituomaria, vakuutusosoikeustuomaria ja vakuutusosoikeuden lääkärijäsentä. Tuomarin vastuulla tuomioistuimessa toimivat myös tuomioistuinlain 7 luvun 2 §:ssä tarkoitettut vakuutusosoikeuden muut lääkärijäsenet ja asiantuntijajäsenet. Tällaisia jäseniä ovat esimerkiksi työloloja tai yritystoimintaa tuntevat asiantuntijajäsenet ja sotilasvamma-asioita tuntevat asiantuntijajäsenet (kohta 4).

Säännöstä sovellettaisiin myös tuomioistuinlain 18 luvun nojalla työtuomioistuimessa ja vakuutusosoikeudessa toimiviin asessoreihin. Asessori voi olla mukana tuomioistuimen ratkaisukoonpanossa, toimia puheenjohtajana ja tulla nimitetyksi määräajaksi tuomarin virkaan. Asessorin virka on tuomarin virka (kohta 5).

Säännöksen 2 momentissa säädettäisiin lisäksi, että 1 momentissa tarkoitettujen jäsenien mahdollisen varajäsenen tehtävät olisivat merkittäviä julkisia tehtäviä.

Selvyyden vuoksi todetaan, että säännöstä sovellettaisiin myös sellaisiin pykälän soveltamisalaan kuuluvissa tuomioistuimissa toimiviin jäseniin, joiden virka tai toimikausi tuomioistuimessa on luonteeltaan määräajainen.

Säännöstä ei sovellettaisi eri tuomioistuimissa toimiviin tuomioistuinlain 19 luvussa tarkoitettuihin esittelijöihin tai valmistelijoihin siitä huolimatta, että korkeimman oikeuden ja korkeimman hallinto-oikeuden esittelijän virassa toimivaan esittelijään sovelletaan samoja säännöksiä kuin tuomareihin.

6 § Tilintarkastustuomioistuimen ja valtiontalouden tarkastusvirastoa vastaavan valtion varainhoitoa tarkastavan ylimmän päättävän elimen jäsen

Asetuksen 6 §:ssä säädettäisiin rahanpesulain 1 luvun 4 §:n 11 kohdan e alakohdassa tarkoitettujen tilintarkastustuomioistuimen ja Valtiontalouden tarkastusvirastoa vastaavan valtion varainhoitoa tarkastavan ylimmän päättävän elimen jäsenestä. Suomessa tällaisella elimellä tarkoitettaisiin eduskunnan yhteydessä toimivaa riippumatonta Valtiontalouden tarkastusvirastoa. Valtiontalouden tarkastusvirastosta annetun lain (676/2000) 7 §:n nojalla virastoa johtaa pääjohtaja, joka olisi säännöksessä tarkoitettujen elimen jäsen.

Säännöstä ei sovellettaisi Valtiontalouden tarkastusviraston työjärjestyksessä tarkoitettuun johdoryhmän jäseneseen tai Valtiontalouden tarkastusvirasto annetun lain 8 §:ssä tarkoitettuun neuvottelukunnan jäseneseen.

7 § Keskuspankin johtokunnan jäsen

Asetuksen 7 §:ssä säädettäisiin rahanpesulain 1 luvun 4 §:n 11 kohdan f alakohdassa tarkoitettua keskuspankin johtokunnan jäsenestä. Suomessa tällaisella henkilöllä tarkoitettaisiin Suomen Pankin johtokuntaan kuuluvaa henkilöä, josta säädetään tarkemmin Suomen Pankista annetun lain (214/1998) 13 §:ssä.

8 § Suurlähettiläät ja asianhoitajat

Asetuksen 8 §:n 1 momentissa säädettäisiin rahanpesulain 1 luvun 4 §:n 11 kohdan g alakohdassa tarkoitettua suurlähettilästä. Suurlähettiläs olisi tasavallan presidentin perustuslain 126

§:n nojalla suurlähettilääksi määräämä henkilö, joka johtaa suurlähetystöä, pysyvää edustustoa, erityisedustustoa tai pääkonsulaattia.

Pysyviä edustustoja ovat esimerkiksi Suomen pysyvä edustusto Genevessä, Suomen pysyvä edustusto YK:ssa, Suomen pysyvä edustusto Euroopan unionissa ja Suomen pysyvä edustusto OECD:ssä ja UNESCOssa. Erityisedustusto on esimerkiksi Suomen erityisedustusto NATOssa.

Säännöksen 2 momentissa säädettäisiin asianhoitajasta. Asianhoitajalla tarkoitettaisiin asetuksessa diplomaattisia suhteita koskevan Wienin yleissopimuksen ja siihen liittyvien valinnaisten pöytäkirjojen voimaansaattamisesta (4/1970) 19 artiklan 1 kohdassa tarkoitettua suurlähettilään nimettynä sijaisena toimivaa asiainhoitajaa (ransk. *charge d'affaires ad interim*), joka hoitaa säännöksen 1 momentissa tarkoitetun suurlähettilään tehtäviä tämän ollessa estynyt.

Säännöstä ei sovellettaisi sellaisiin lähetettyihin virkamiehiin, jotka johtavat konsulaattia, jos henkilö ei ole 1 momentissa tarkoitettu presidentin määräämä henkilö. Säännöstä ei luonnollisesti sovellettaisi henkilöihin, jotka eivät ole suurlähettiläitä tai asianhoitajia. Tällaisia henkilöitä ovat esimerkiksi arvonimeä kunniakonsuli, varakunniakonsuli tai pääkunniaakonsuli käyttävät henkilöt.

9 § Puolustusvoimissa vähintään kenraalikuntaan kuuluva upseeri

Asetuksen 9 §:ssä säädettäisiin rahanpesulain 1 luvun 4 §:n 11 kohdan h alakohdassa tarkoitettua puolustusvoimissa vähintään kenraalikuntaan kuuluvasta upseerista. Suomessa tällaisella henkilöllä tarkoitettaisiin puolustusvoimista annetun valtioneuvoston asetuksen (1319/2007) 7 §:ssä tarkoitettua puolustusvoimain komentajaa, Pääesikunnan päällikköä, kenraalia tai amiraalia.

Säännöksessä tarkoitetuissa viroissa toimivilla henkilöillä voi olla lisäksi tehtävänimikkeitä. Tällaisia nimikkeitä ovat tällä hetkellä esimerkiksi:

- puolustusvoimien komentaja
- Pääesikunnan päällikkö
- puolustusvoimien operaatio-, strategia-, sotatalous-, tai henkilöstöpäällikkö
- maa-, meri- tai ilmavoimien komentaja
- maa-, meri- tai ilmavoimien esikuntapäällikkö
- prikaatin komentaja
- Maanpuolustuskorkeakoulun rehtori
- EU:n sotilasesikunnan päällikkö
- Suomen sotilasedustaja EU:ssa ja Natossa
- puolustusasiamies
- kansallisen puolustuksen yksikön johtaja.

Puolustusvoimien tehtävänimikkeet vahvistaa puolustusvoimista annetun valtioneuvoston asetuksen 6 §:n mukaan henkilöstöpäällikkö.

Säännöstä sovellettaisiin sotilaallisissa tehtävissä toimiviin henkilöihin. Säännöstö ei sovellettaisi erikoisupseereihin. Tällaisia henkilöitä ovat esimerkiksi puolustusvoimista annetun valtioneuvoston asetuksen 7 §:n 7 momentissa tarkoitettut puolustusvoimien ylilääkäri, puolustusvoimien pääinsinööri tai kenttäpiispa, jotka voivat kuulua kenraalikuntaan. Ehdotettua pykälää ei sovellettaisi myöskään puolustusvoimien oikeudellista toimialaa johtavaan asessoriin tai muihin siviilivirassa oleviin puolustusvoimien johtohenkilöihin. Selvyiden vuoksi todetaan, että säännöstä ei sovellettaisi kenraalikuntaan kuuluviin Rajavartiolaitoksen palveluksessa työskenteleviin henkilöihin, joiden nimitysprosessi ja hierarkkinen asema on vastaava kuin puolustusvoimien kenraaleilla.

10 § Valtion kokonaan omistaman yrityksen hallinto-, johto- ja valvontaelimen jäsen

Asetuksen 10 §:ssä säädettäisiin rahanpesulain 1 luvun 4 §:n 11 kohdan i alakohdassa tarkoitetusta valtion kokonaan omistaman yhtiön hallinto-, johto- ja valvontaelimen jäsenestä.

Säännöksen 1 momentissa valtion kokonaan omistamalla yrityksellä tarkoitettaisiin sellaista yhtiötä, josta Suomen valtio omistaa suoraan tai välillisesti yhteensä 100 prosenttia.

Säännöksen 2 momentissa yhtiön hallinto-, johto- ja valvontaelimen jäsenenä pidettäisiin osakeyhtiölain (624/2006) 6 luvussa tarkoitettua yhtiön hallituksen puheenjohtajaa, hallituksen jäsentä, toimitusjohtajaa, hallintoneuvoston puheenjohtajaa ja hallintoneuvoston jäsentä.

Säännöksen 3 momentissa säädettäisiin lisäksi, että 2 momentissa nimettyjen jäsenten varajäseninä toimivien henkilöiden sekä varatoimitusjohtajan tehtävät olisivat niin ikään merkittäviä julkisia tehtäviä.

Säännöstä ei sovellettaisi sellaisiin elimiin, jotka eivät osakeyhtiölaissa tai yhtiöjärjestyksen määräyksellä ole yhtiön johdon elimiä. Siten esimerkiksi joissain yhtiössä eri liiketoiminta-alueiden johtajista koostuvan johtoryhmän jäseniä ei pidettäisi pykälässä tarkoitettuina hallinto-, johto- ja valvontaelimen jäseninä.

11 § Kansainvälisen yhteisön johtaja, varajohtaja ja hallituksen jäsen

Asetuksen 11 §:n 1 momentissa säädettäisiin rahanpesulain 1 luvun 4 §:n 11 kohdan j alakohdassa tarkoitetuista kansainvälisistä yhteisöistä. Kansainvälisiä yhteisöjä olisivat sellaiset organisaatiot, jotka saavat toimivaltansa valtioiden välillä tehdyillä valtiosopimuksilla (1 kohta). Lisäksi edellytetään, että organisaatio voidaan tunnustaa niissä valtiossa, jossa organisaatio toimii (2 kohta), ja ettei yhteisöjä kohdella valtiossa institutionaalisina yksikköinä (3 kohta).

Asetuksen 1 momentin 3 kohdassa viitataan yhteisöihin, joita ei kohdella valtiossa institutionaalisina yksikköinä. Tällaisten yhteisöjen toiminnasta ei aina ole taloudellisesti tai juridisesti mahdollista tai mielekästä tuottaa täydellistä tilinpäätöstä. Yhteisö ei myöskään tavallisesti osallistuisi kansantalouden toimintaan tuottamalla kaupallisia palveluita tai tavaroita esimerkiksi kotitalouksille tai yrityksille. Asetuksen 11 §:ää sovellettaisiin myös sellaisiin yhteisöihin, joiden jäsen Suomi ei ole.

Säännöksen 2 momentissa listattaisiin tarkemmin 1 momentissa tarkoitettuja kansainvälisiä yhteisöitä, joita olisivat:

Yhdistyneet kansakunnat (YK) sekä siihen liittyviä erityisjärjestöt (kohta 1), joita ovat esimerkiksi:

- Maailman terveysjärjestö (WHO)
- Kansainvälinen merenkulkujärjestö (IMO)
- Kansainvälinen valuuttarahasto (IMF)
- Yhdistyneiden kansakuntien lastenrahasto (UNICEF)
- Yhdistyneiden kansakuntien kasvatus-, tiede- ja kulttuurijärjestö (UNESCO)
- Maailman pankki
- Kansainvälinen työjärjestö (ILO)
- Kansainvälinen atomienergiajärjestö (IAEA).

Kansainväliset alueelliset yhteisöt (kohta 2), joita ovat esimerkiksi:

- Euroopan neuvosto
- Pohjoismaiden neuvosto
- Amerikan valtioiden järjestö (OAS)
- Euroopan turvallisuus- ja yhteistyöjärjestö (ETYJ)

- Euroopan unionin toimielimet ja virastot, joita ovat esimerkiksi Euroopan parlamentti, Eurooppa-neuvosto, Euroopan unionin neuvosto, Euroopan komissio, Euroopan unionin tuomioistuimien, Euroopan keskuspankki (EKP), Euroopan tilintarkastustuomioistuimien, Euroopan ulkosuhdehallinto, Euroopan talous- ja sosiaalikomitea (ETSK), Euroopan alueiden komitea (AK), Euroopan investointipankki (EIP), Euroopan oikeusasiamies ja Euroopan tietosuojavaltuutettu.

Kansainväliset sotilaalliset yhteisöt (kohta 3), joita ovat esimerkiksi:

- Pohjois-Atlantin liitto (NATO).

Kansainväliset taloudellista yhteistyötä edistävät yhteisöt (kohta 4), joita ovat esimerkiksi:

- Maailman kauppajärjestö (WTO)
- Taloudellisen yhteistyön ja kehityksen järjestö (OECD)
- Öljynviejämaiden järjestö (OPEC)
- Aasian ja Tyynenmeren maiden talousjärjestö (APEC).

Säännöstä ei sovellettaisi esimerkiksi kansalaisjärjestöihin. Kansalaisjärjestöt eivät ole säännöksen tarkoittamia kansainvälisiä järjestöjä sen vuoksi, että niiden asema ei pääsääntöisesti perustu kansainvälisiin sopimuksiin. Pykälän soveltamisalaan eivät siten kuuluisi sellaiset kansainväliset organisaatiot, jotka eivät täytä säännöksen 1 momentissa säädettyjä edellytyksiä. Tällaisia yhteisöjä voivat olla esimerkiksi kansalaisjärjestöt, yleishyödylliset yhdistykset, säätiöt tai muut vastaavat toimijat, joita ovat muun muassa:

- Maailman Luonnonsuojelun Säätiö (WWF)
- Greenpeace
- Amnesty International
- Plan International.

Säännöksen 3 momentissa säädettäisiin kansainvälisten yhteisöjen johtajista, varajohtajista, hallituksen jäsenistä ja varajäsenistä. Tällaisia henkilöitä olisivat kansainvälisen yhteisön pääsihteeri, yleissihteeri, puheenjohtaja, hallituksen puheenjohtaja tai hallituksen jäsen.

Säännöksen 4 momentissa säädettäisiin 3 momentissa tarkoitettujen henkilöiden varajäsenien tehtävistä, jotka olisivat niin ikään poliittisesti merkittäviä.

Arvioitaessa sitä onko kyseessä kansainväliseen yhteisön johtoon kuuluvasta henkilöstä, tulisi ottaa huomioon FATFin suositukset kansainvälisten yhteisöjen johtohenkilöistä. Suosituksen mukaan johtoasemassa olevat henkilöt ovat tyypillisesti ylempään johtoon kuuluvia johtajia, varajohtajia, hallituksen jäseniä tai muissa vastaavissa tehtävissä toimivia henkilöitä. (FATFin suositukset 2012, s. 121)

12 § Voimaantulo

Asetuksen voimaantuloa koskeva säännös ehdotetaan sijoitettavaksi asetuksen 12 §:ään. Asetus on tarkoitettu tulemaan voimaan 15 päivänä toukokuuta 2019.

4 Valmistelu

Asetusehdotus on valmisteltu virkatyönä valtiovarainministeriössä. Asetuksesta on pyydetty lausunnot seuraavilta tahoilta: valtioneuvoston kanslia, ulkoasiainministeriö, oikeusministeriö, sisäministeriö, puolustusministeriö, opetus- ja kulttuuriministeriö, työ- ja elinkeinoministeriö, sosiaali- ja terveysministeriö, Suomen Pankki, Finanssivalvonta, Helsingin hallinto-oikeus,

korkein oikeus, korkein hallinto-oikeus, Valtakunnansyyttäjänvirasto, Ahvenanmaan maakunnan hallitus, Energiavirasto, Etelä-Suomen aluehallintovirasto, keskusrikospoliisi, Patentti- ja rekisterihallitus, poliisihallitus, rahanpesun selvittelykeskus, Rahoitusvakausvirasto, suojelupoliisi, Tietosuojavaltuutetun toimisto, Tulli, työtuomioistuin, vakuutus oikeus, Verohallinto, Suomen Asianajajaliitto, Elinkeinoelämän keskusliitto EK, Finanssiala ry, Keskuskauppakamari, Kiinteistönvälitysalan Keskusliitto ry, Nasdaq Helsinki Oy, Suomen Kiinteistönvälittäjiliitto - Finlands Fastighetsmäklareförbund ry, Suomen Yrittäjät, Valtiontalouden tarkastusvirasto, Veikkaus Oy ja Ålands Penningautomatförening.

5 Jatkovalmistelu

Valtiovarainministeriön rahoitusmarkkinaosasto toimitti 13.12.2018 luonnoksen valtioneuvoston asetukseksi poliittisesti vaikutusvaltaisista merkittävistä tehtävistä perustelumui stioineen 39 viranomaiselle ja yhteisölle. Asetusluonnos perustuu viidennen rahanpesudirektiivin kansalliseen voimaan saattamiseen. Asetuksen tavoitteena on selkeyttää poliittisesti vaikutusvaltaisten henkilöiden tunnistamista. Asetusluonnoksen ja perustelumui stion lausuntoaika päättyi 24.1.2019, johon mennessä lausuntopyyntöön vastasi 31 viranomaista ja yhteisöä.

Lausunnonantajat pitivät asetuseruonnosta pääosin kannatettavana. Ehdotettuja muutoksia pidettiin tarpeellisina, ja useat lausunnonantajat ilmoittavat kannattavansa muistiossa esitettyjä tavoitteita julkisten merkittävien tehtävien alan selkeyttämisestä. Toisaalta lausunnonantajat toivoivat selkeämpää kannanottoa tosiasiallisia edunsaajia ja poliittisesti vaikutusvaltaisia henkilöitä koskeviin rajanvetotilanteisiin, asetuksen tyhjentyvyyteen ja poliittisesti vaikutusvaltaisten henkilöiden sijaisia koskeviin kysymyksiin.

Muistioon ja aseteruunnokseen on jatkovalmistelussa tehty muutoksia valtioneuvoston kanslian, oikeusministeriön, sisäministeriön, puolustusministeriön, Suomen Pankin, Finanssivalvonnan, Ahvenanmaan maakunnan hallituksen, Etelä-Suomen aluehallintoviraston, poliisihallituksen, Rahoitusvakausviraston, työtuomioistuimen, vakuutus oikeuden, Valtakunnansyyttäjänviraston, Elinkeinoelämän keskusliiton, Finanssialan ja Nordean lausuntojen pohjalta.

Finanssivalvonnan, Finanssialan, Elinkeinoelämän keskusliiton, Etelä-Suomen aluehallintoviraston ja oikeusministeriön lausuntojen pohjalta asetuksen soveltamisalaa on pyritty selkiyttämään.

Valtioneuvoston kanslian lausunnon pohjalta on tarkennettu 2 §:n soveltamisalaa. Ahvenanmaan maakunnan hallituksen ja oikeusministeriön lausunnon perusteella merkittävien julkisten tehtävien joukkoon on 2 §:ään lisätty myös Ahvenanmaan maakunnan hallituksen jäsenet ja maaherra.

Työtuomioistuimen ja Helsingin hallinto-oikeuden lausuntojen perusteella on selkiytetty perustelumui stion 5 §:ssä tarkoitettua asessorin tehtävien perusteluja koskevaa osuutta. Vakuutus oikeuden lausunnon pohjalta on tehty muita täsmennyksiä aseteruunnoksen 5 §:ään sekä pykälän muistioperusteluihin.

Suomen Pankin lausunnon perusteella on poistettu aseteruunnoksen 7 §:ssä tarkoitettu Suomen Pankin johtokunnan varajäsentä koskeva osuus.

Puolustusministeriön lausunnon pohjalta on tehty muutoksia 9 §:n sanamuotoon sekä perustelumui stioon.

Valtioneuvoston kanslian ja Nordean lausuntojen pohjalta on muutettu 10 §:n soveltamisalaa.

Finanssivalvonnan ja Rahoitusvakausviraston lausuntojen perusteella asetuserinnoksen 11 §:ään on lisätty kansainvälisen yhteisön määritelmä. Lisäksi muistion perusteluista on selkiytetty Finanssivalvonnan lausunnon pohjalta.

Poliisihallituksen lausunnon perusteella asetuserinnoksen termistöä ja sanamuotoja on selkeytetty.

Sisäministeriön ja poliisihallituksen lausuntojen pohjalta perustelumuietioon on lisätty ilmoitusvelvollisia koskeva täsmennys tehostettujen toimien soveltuvuudesta. Lisäksi on tehty terminologisia täsmennyksiä.